

Nr 85.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1927 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I den till riksdagen den 4 januari 1927 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1927—1928 har Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen under rubrik: Utgifterna; För flera huvudtitlar gemensamma frågor; 5. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga vissa av departementschefen föreslagna ändringar i kungörelselerna angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., att lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1927,

dels ock besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare och pensionärer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, statens domäner och statens reproduktionsanstalt eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar samt dyrtidstillägg åt befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens pensionsanstalt m. fl. skola utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas,

samt att, där arbetslönerna vid arméns och marinens verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar äro uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skola bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag.

I enlighet med grunderna för kamrarnas remiss av statsverkspropositionen behandlar utskottet denna framställning med undantag av de delar, som beröra befattningshavarna under jordbruksdepartementet och pensions- och indragningsstaterna.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Vidare har Kungl. Maj:t i förutnämnda till riksdagen den 4 januari 1927 avlåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1927—1928 under de huvudtitlar, vilka äro föremål för statsutskottets behandling, föreslagit riksdagen att

dels till täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt personalen vid nedannämnda ämbetsverk och kårer för budgetåret 1927—1928 såsom extra reservationsanslag anvisa följande belopp, nämligen

under sjunde huvudtiteln:

för mynt- och justeringsverket (punkt 6) kronor 34,000,
att direkt utgå av inkomst av myntning och justering;
för bank- och fondinspektionen (punkt 12) » 16,000,
att direkt utgå av bidrag till bankspektionen och av bidrag till fondinspektionen;

under åttonde huvudtiteln:

för statens biografbyrå (punkt 232) kronor 9,000,
att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

under tionde huvudtiteln:

för patent- och registreringsverket (punkt 13) kronor 115,000,
att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel;

för försäkringsinspektionen (punkt 16) kronor 13,000,
att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen;

dels ock till bestridande av motsvarande kostnader för befattningshavare vid verk och institutioner, som icke här ovan särskilt angivits, å extra stat för budgetåret 1927—1928 såsom förslagsanslag anvisa

under andra huvudtiteln	kronor	1,500,000
» tredje »	»	250,000
» fjärde »		
departementet	kronor	40,000
lantförsvaret	»	5,100,000
sjöförsvaret	»	2,000,000
flygvapnet	»	100,000
under femte huvudtiteln	»	7,240,000
» sjätte »	»	4,300,000
» sjunde »	»	160,000
» åttonde »	»	2,700,000
» tionde »	»	5,800,000
» »	»	950,000.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehåft vissa inom riksdagen i ämnet väckta motioner.

Sålunda har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 17, av herrar *L. Ljunglund* och *E. Lithander* och den andra inom andra kammaren, nr 26, av herr *C. Lindskog m. fl.*, hemställt, att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 1 i vad den avser dyrtidstilläggens bindande vid ett fast procenttal besluta, att dyrtidstillägg åt statens befattningshavare m. fl. skola under budgetåret 1927—1928 fortfarande utgå enligt de i kungörelsen av den 15 juni 1923 (nr 265) fastställda grunderna.

Vidare har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 126, av herr *A. Thorberg m. fl.* samt den andra inom andra kammaren, nr 152, av herr *E. Johanson* i Stockholm *m. fl.*, yrkats, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts förslag till dyrtidstilläggens utgående till befattningshavare i statens tjänst besluta, att nämnda dyrtidstillägg skall utgå för budgetåret 1927—1928 efter samma grunder som gälla för budgetåret 1926—1927, dock med nedanstående ändringar:

- 1) stadgandet om minskning av dyrtidstillägget för icke barnförsörjningspliktig befattningshavare, som är under 25 år, utgår,
- 2) utöver barntillägget och det procentuella dyrtidstillägget utgår ett tillägg enligt nedanstående grunder:

Tillägg till befattningshavare i reglerade verk:

Tilläggens belopp i kronor pr år

Löneklass	A-ort	B-ort	C-ort	D-ort	E-ort	F-ort	G-ort
1—8	120:—	126:—	132:—	138:—	144:—	150:—	156:—
9—12.....	96:—	101:—	106:—	111:—	116:—	121:—	126:—
13—14.....	72:—	76:—	80:—	84:—	88:—	92:—	96:—
15—16.....	60:—	63:—	66:—	69:—	72:—	75:—	78:—

Tillägg till övriga befattningshavare.

Till icke ordinarie befattningshavare, vilka åtnjuta avlöning efter andra grunder än vad i löneplanen för ordinarie befattningshavare vid de reglerade verken är stadgat, samt till befattningshavare vid oreglerade verk, ävensom till i statens tjänst anställda arbetare, vilka åtnjuta dyrtidstillägg, skall tillägg utgå å respektive dyrorter med samma belopp, som enligt ovanstående tabell utgår till befattningshavare i reglerat verk, vilka åtnjuta motsvarande avlöning, med iakttagande dock, att befattningshavare, vars avlöning är större än enligt löneklasserna 8, respektive 12 eller 14, men mindre än nästföljande löneklass, alltid skall hänföras till den löneklassgrupp, där tillägget är mindre.

Slutligen har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 127, av herr *C. G. Schedin m. fl.* och den andra inom andra kammaren, nr 218, av herr *J. E. Andersson* i Ovanmyra *m. fl.*, hemställt,

att riksdagen måtte besluta, att dyrtidstilläggen för befattningshavare i statens tjänst och därmed jämställda måtte för budgetåret 1927—1928 utgå efter ett till 166 fastställt indextal.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Departementschefen har i ärendet anfört bland annat följande.

»Den stabilisering av levnadskostnaderna, vartill hänvisats såväl år 1924 som år 1926 vid framläggande av förslag rörande sättet för dyrtidstilläggens utgående, tager sig uttryck jämväl i det sistförflutna årets indextal, vilka dock angiva någon tendens till levnadskostnadernas ytterligare minskning. Indextalens förskjutningar under senare år belysas av efterföljande tablå:

Budgetår	Levnadskostnadsindex				
	1 juli	1 oktober	1 januari	1 april	Medeltal
1923—1924	174	177	176	173	175
1924—1925	171	174	178	177	175
1925—1926	176	175	174	173	174.5
1926—1927	172	171	171	—	—

Av denna tablå framgår, att förskjutningen under de ifrågavarande budgetåren rört sig mellan indextalen 178 och 171. Variationerna i vårt lands levnadskostnadssiffror äro sålunda sedan några år tillbaka knappast större, än att de kunna anses falla inom gränserna för normala växlingar. Då numera även inom andra länder penningväsendet och det ekonomiska läget i allmänhet i allt större omfattning stabiliserats, synes icke heller, såvida ej oförutsedda omständigheter skulle tillstöta, anledning längre föreligga att befara starkare rubbningar till följd av abnorma ekonomiska förhållanden utom vårt land.

Tiden kunde därför synas vara inne för en slutlig avveckling av dyrtidstilläggen och återgång till ett enhetligt system med fasta löner och fasta pensioner för samtliga statstjänstemän och pensionärer samt med dem i förevarande hänseende likställda. En inarbetning av dyrtidstilläggen kan emellertid näppeligen göras fullständig utan att dessförinnan eller samtidigt genomföras lönerogleringar för betydande personalgrupper, som icke ännu fått sina löner reglerade. Den härför erforderliga utredningen har icke kunnat ävägbringas så tidigt, att lönerogleringsfrågornas upptagande i årets statsverksproposition blivit möjligt. Härtill kommer, att även om vid dyrtidstilläggens avveckling kunde anses skäligt, att lönebeloppen i allmänhet — särskilt med hänsyn till konsekvenserna i pensionsavseende av dyrtidstilläggens inarbetande i lönerna — sattes lägre än de nuvarande sammanlagda

löneförmånerna, det dock av statsfinansiella skäl icke låtit sig göra att nu få till stånd dessa återstående lönerregleringar. Det har under sådana förhållanden befunnits nödvändigt att låta tillsvidare anstå med dyrtidstilläggens definitiva avveckling. Frågan härom ävensom angående återstående lönerregleringar torde emellertid, om riksdagen icke framställer någon erinran häremot, omedelbart böra bliva föremål för utredning för att, därest oväntade hinder icke inträda, föreläggas 1928 års riksdag.

Om alltså tanken på de förevarande problemens slutliga lösning vid årets riksdag måst uppgivas, torde sannolikheten av deras lösning under de närmaste åren vara ytterligare ett skäl, utöver dem som åren 1924 och 1926 anfördes, för dyrtidstilläggens bindande vid fasta, hela budgetåret gällande procenttal. En sådan åtgärd lär nämligen kunna betecknas som ett naturligt steg på vägen från kvartalsvis bestämda dyrtidstillägg till ett system med helt fasta löner. Främst synas mig emellertid för omläggningen tala samma skäl, som åren 1924 och 1926 av vederbörande departementschefer åberopades för då framlagda förslag i enahanda riktning: den enskilde befattningshavaren kan i förväg överskåda sina inkomstmöjligheter, riksstatens belastning till följd av dyrtidstilläggen kan mera exakt bedömas och deras uträkning vid avlöningstillfällena blir avsevärt förenklad.

När det gäller att bestämma den siffra, vid vilken det fasta dyrtidstillägget bör bindas under nästa budgetår, har jag å ena sidan icke ansett mig böra godtaga den år 1924 ifrågasatta lösningen, varmed åsyftades en betydlig reducering av löneförmånerna i förhållande till de beräknade levnadskostnaderna, men å andra sidan, med hänsyn bland annat till den, om också svaga tendensen till sänkning av levnadskostnaderna, icke heller kunnat ansluta mig till det i 1926 års statsverksproposition förordade förfarings sättet, enligt vilket dyrtidstilläggen skulle uträknas på grundvalen av indextalens medeltal under närmast föregående budgetår. Vid frågans övervägande har jag stannat vid ett indextal, liggande något under det nu gällande. Jag föreslår sålunda, att indextalet 168 under budgetåret 1927—1928 blir bestämmande för dyrtidstilläggens storlek.

De ändringar i dyrtidstilläggskungörelserna, som för genomförandet av nu föreslagna jämkning bör vidtagas, begränsas till att — i stället för föreskrifterna rörande uträknandet och fastställandet av det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen — fasta procenttal, varigenom dyrtidstilläggets storlek i förhållande till avlöningen bestämmas, direkt utsättas.

Vad angår befattningshavare i statens tjänst skulle enligt mitt förslag berörda procenttal fastställas till 34 för befattningshavare med oreglerade löner och till 16 för befattningshavare med nyreglerade löner. För f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, beträffande vilka dyrtidstilläggen numera för samtliga pensioner utmätas efter samma grunder, som tidigare varit gällande enbart för nyreglerade pensioner, skulle procenttalet bestämmas till 18. För pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. skulle procenttalen utgöra 34 för inne-

havare av oreglerade pensioner och 21 för innehavare av nyreglerade pensioner.

I övrigt anser jag mig icke böra föreslå någon ändring i grunderna för dyrtidstilläggen, vilka alltså skulle utgå med oförändrade regler om barn-tillägg, om begränsning av dyrtidstillägget uppåt samt om dyrtidstilläggets nedsättning för befattningshavare under 25 år och utan försörjningsplikt m. m.

Vad angår kostnaderna för dyrtidstilläggen torde senare i dag närmare förslag komma att föreläggas Kungl. Maj:t och erforderliga anslag föreslås till upptagande i riksstaten för budgetåret 1927—1928.

Dyrtidstillägg åt befattningshavare och pensionärer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, statens domäner och statens reproduktionsanstalt eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar samt dyrtidstillägg åt befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens pensionsanstalt utgå för närvarande av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas. Vidare gäller nu, att, där arbetslönerna vid arméns eller marinens verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar äro uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skola bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag. Vad sålunda gäller torde även böra äga tillämpning för budgetåret 1927—1928.

De beräknade kostnaderna för dyrtidstilläggen fördela sig på följande sätt:

	Milj. kr.
<i>Dyrtidstillägg vid affärsverken</i>	27.5
<i>Dyrtidstillägg i övrigt:</i>	
1. Allmänna anslagen till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst å huvudtitlarna II—X	24.0
2. Statsunderstödda undervisningsanstalter	21.4
3. Mynt- och justeringsverket m. fl.	0.2
4. Övriga dyrtidstillägg å huvudtitlarna II—X	0.8
5. F. d. befattningshavare samt änkor och barn m. fl.	7.5
6. Pensionerade båtsmän m. fl.	1.2
Summa	55.1
Tillsammans	82.6.»

Utskottets
yttrande.

Alltsedan den 1 juli 1923 hava dyrtidstilläggen utgått i enlighet med de grunder, som fastställdes vid samma års riksdag, och som i huvudsak innebära, att dyrtidstilläggen skola beräknas proportionellt i förhållande till övrig avlöning, dock med vissa förhöjningar till befattningshavare med minderåriga barn. De förslag om ändringar i dessa grunder, som

sedermera vid följande riksdagar i olika avseenden framställts, hava avslagits av riksdagen. Beträffande ett i sistlidne års statsverksproposition framlagt förslag om fastställande av dyrtidsindex, icke såsom nu kvartalsvis, utan för helt budgetår uttalade sålunda riksdagen, att det finge anses tivelaktigt, huruvida prisläget ännu nått tillräcklig stabilitet för genomförande av en dylik ändrad norm för indextalets bestämmande. I anslutning till detta riksdagens uttalande får utskottet framhålla, hurusom det allt fortfarande ur olika synpunkter synes önskligt att kunna undvika ändringar i grunderna för dyrtidstilläggens beräkning.

Vid nu angivna förhållande kan utskottet icke tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande förslag om dyrtidstilläggens bindande vid ett fast indextal.

Utskottet har ej heller ansett tidpunkten vara inne att vidtaga åtgärder för en avveckling av dyrtidstilläggen och deras inarbetande i den fasta lönen.

Med den ståndpunkt utskottet sålunda intagit, måste utskottet också ställa sig avvisande till de förslag, som motionsvis framkommit om ändringar i höjande eller sänkande riktning av de nuvarande dyrtidstilläggsgrunderna.

Vad därefter angår dyrtidstilläggsanslagen för nästkommande budgetår får utskottet erinra, att indextalet för april—juni 1927 (det nuvarande budgetårets sista kvartal) sänkts från 171 till 170. Med tagen hänsyn härtill och på grundval av upplysningar, inhämtade från vederbörande inom socialstyrelsen rörande indexlägets sannolika ställning under närmaste tiden, har utskottet ansett någon ny anslagsberäkning icke vara påkallad, utan torde ifrågavarande anslagsposter böra under de olika huvudtitlarna uppföras med av Kungl. Maj:t föreslagna belopp.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) beträffande befattningshavare hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna, med avslag dels å Kungl. Maj:ts förevarande förslag rörande bemyndigande att vidtaga ändring i gällande grunder för dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst dels ock å ovanberörda av herrar Thorberg m. fl., Johanson i Stockholm m. fl., Schedin m. fl. samt Andersson i Ovanmyra m. fl. i ämnet väckta motioner (I: 126, II: 152, I: 127 och II: 218) ävensom med bifall till herrar Ljunglunds och Lithanders samt herr Lindskogs förenämnda motioner (I: 17, II: 26) besluta, att de för budgetåret 1926—1927 gällande allmänna grunderna för dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst skola gälla jämväl för budgetåret 1927—1928;

b) besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare och pensionärer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, statens domäner och statens reproduktionsanstalt eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar skola utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestidas,

samt att, där arbetslönerna vid arméns och marinens verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar äro uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skola bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag;

c) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg vid nedannämnda verk och institutioner för budgetåret 1927—1928 såsom extra reservationsanslag anvisa

Under sjunde huvudtiteln:

För mynt- och justeringsverket ett reservationsanslag å kronor 34,000,
att direkt utgå av inkomst av myntning och justering;

för bank- och fondinspektionen ett reservationsanslag å kronor 16,000,
att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen;

Under åttonde huvudtiteln:

För statens biografbyrå ett reservationsanslag å kronor 9,000,
att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

Under tionde huvudtiteln:

För patent- och registreringsverket ett reservationsanslag å kronor 115,000,
att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel;

för försäkringsinspektionen ett reservationsanslag å kronor 13,000,
att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen;
till bestridande av motsvarande kostnader för befattningshavare vid verk och institutioner, som icke här ovan särskilt angivits, för budgetåret 1927—1928 såsom extra förslagsanslag anvisa

under andra huvudtiteln	kronor	1,500,000	
» tredje »	»	250,000	
» fjärde »			
Departementet	kronor	40,000	
Lantförsvaret »	»	5,100,000	
Sjöförsvaret »	»	2,000,000	
Flygvapnet »	»	100,000	» 7,240,000
under femte huvudtiteln	»		4,300,000
» sjätte »	»		160,000
» sjunde »	»		2,700,000
» åttonde »	»		5,800,000
» tionde »	»		950,000.

Stockholm den 26 april 1927.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, J. Nilsson i Malmö, C. P. V. Nilsson i Gränebo, O. Bergqvist, A. Pers, J. G. Walles, E. A. Hallin, C. I. Asplund, D. A. Petré, J. B. Johansson i Fredrikslund och C. G. V. Hammar skjöld.

från andra kammaren: herrar A. Anderson i Råstock, A. Wiklund, C. R. Jansson i Falun, P. Nilsson i Bonarp, L. J. Carlsson-Frosterud, O. Olsson i Kullenbergstorp, A. Å:son Törnkvist i Karlskrona, P. M. Olsson i Blädinge, E. Kristensson i Göteborg, S. Persson i Fritorp, E. G. E. Eriksson i Stockholm och J. Olofsson i Digernäs;

Reservation:

av herrar Nilsson i Malmö, Walles, Asplund, Anderson i Råstock, Carlsson-Frosterud, Törnkvist i Karlskrona, Kristensson i Göteborg och Eriksson i Stockholm, vilka ansett att utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Alltsedan — — — fast indextal.

Även med denna utskottets ståndpunkt lära de av departementschefen ifrågasatta förberedande åtgärderna för en avveckling av dyrtidstilläggen kunna igångsättas, och utskottet har intet att erinra emot vad departementschefen härutinnan föreslagit.

Med den — — — föreslagna belopp.»